

**ԼԳԲՏ ԱՆՁԱՆՑ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ**

Տարեկան զեկուլյց
Հայաստան 2014

Տարեկան զեկույց. ԼԳՏ անձանց իրավունքների իրավիճակը Հայաստանում, 2014թ.

Կազմվել է Հայաստանում (մայիս, 2015թ.)

Հանրային տեղեկատվություն և գիտելիքի կարիք ՀԿ-ի կողմից՝
Զիգրիդ Ռաուզինգ Թրասթի ֆինանսական աջակցությամբ

Ներածություն

ԼԳՔՏ անձանց նկատմամբ խտրական վերաբերմունքը Հայաստանում շարունակվում է համատարած բնույթ կրել, և պետությունը որևէ քայլ չի ձեռնարկում նրանց նկատմամբ բացասական վերաբերմունքը նվազեցնելու և իրավունքները պաշտպանելու համար: Դեռ հակառակը, իշխող կուսակցության անդամները, պետական պաշտոնյաները և իշխանությանը կից լրատվամիջոցները չեն դադարում ԼԳՔՏ անձանց նկատմամբ ատելության կոչերով հանդես գալ, որը ամրապնդում է երկրում անպատժելիության մթնոլորտը:

ԼԳՔՏ անձանց մարդու իրավունքների խախտումներին մեծապես նպաստում է խտրականությունն արգելող օրենսդրության և խտրականության համար պատասխանատվության մեխանիզմների բացակայությունը, ինչպես նաև գործող օրենսդրական դաշտի անկատարությունը, որը ԼԳՔՏ անձանց ավելի խոցելի է դարձնում:

Ավելին, խտրականությունն արգելող իրավական մեխանիզմների, ինչպես նաև ընդհանուր քաղաքականության բացակայությունը նպաստում է ԼԳՔՏ անձանց նկատմամբ կատարվող հանցագործությունների ոչ պատշաճ որակմանը, քննությանը և մեղավոր անձանց պատասխանատվությանը, քանի որ սեռական կողմնորոշման և գենդերային ինքնության հիմքով անձի նկատմամբ հանցագործությունը չի պաշտպանվում ՀՀ օրենսդրությամբ:

ԼԳՔՏ անձանց նկատմամբ ատելության խոսքն արգելող օրենսդրության բացակայությունն էլ ավելի է ամրապնդել պետական մարմինների ներկայացուցիչների, հանրության հեղինակությունը վայելող անձանց, ինչպես նաև զանգվածային լրատվության միջոցների կողմից ատելություն քարոզող հայտարարություններով հանդես գալու հնարավորությունը՝ այն ներկայացնելով խոսքի ազատության համատեքստում:

ՀՀ Սահմանադրության 14 հոդվածով պետությունը պարտավորված է հարգել և պաշտպանել մարդու արժանապատվությունը, իսկ 14-րդ հոդվածի առաջին կետի համաձայն, խտրականությունը, կախված սեռից, ռասայից, մաշկի գույնից, էթնիկական կամ սոցիալական ծագումից, գենետիկական հատկանիշներից, լեզվից, կրոնից, աշխարհայացքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, ազգային փոքրամասնությանը պատկանելությունից, գույքային վիճակից, ծնունդից, հաշմանդամությունից, տարիքից կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներից, արգելվում է:

2014թ. ԼԳՔՏ անձանց դեմ ատելության կոչերը հատկապես ակտիվացան Եվրատեսիլ մրցույթում մորուքով ու կանացի զգեստով ներկայացող ավստրիացի երգիչ Կոնչիտա Վուրստի մասնակցության հետևանքով: Թե՛ հասարակության, թե՛ իշխանության և թե՛ շոու-բիզնեսի մակարդակով սկսեցին քարկոծել ավստրիացուն, ինչը հետագայում վերաճեց Հայաստանում ԼԳՔՏ անձանց դեմ արշավի և ԼԳՔՏ իրավապաշտպանների հետապնդման:

ԼԳՔՏ անձինք խուսափում են իրենց բողոքները պետական մարմիններին հայտնել և ապավինում են հասարակական կազմակերպություններին:

Սույն զեկույցն ամփոփում է «Հանրային տեղեկատվություն և գիտելիքի կարիք» ՀԿ-ի (առավել հայտնի որպես ՓԻՆՔ Արմենիա) 2014թ. արձանագրած և փաստաթղթավորած դեպքերը, ԼԳՔՏ անձանց հետ իրականացված հարցազրույցների արձանագրությունները, դատական գործերի, համացանցի և այլ զեկույցների ուսումնասիրություններից ստացված տվյալները: 2014թ. իրավունքների ոտնահարման հարցով «Հանրային տեղեկատվություն և գիտելիքի կարիք» ՀԿ է դիմել 44 մարդ, որոնց իրավունքի խախտումների դեպքերն այս կամ այն կերպով կապված են դիմողների սեռական կողմնորոշման և/կամ գենդերային ինքնության հետ: Ձեկույցում ցույց է տրվում, թե ԼԳՔՏ անձանց հետ

փոխհարաբերություններում, ինչ խախտումներ է կատարել պետությունը, իրավունքների ոտնահարման ինչպիսի բնույթի դեպքեր են արձանագրվել 3-րդ կողմի անձանց հետ փոխհարաբերություններում ու թե բոլորի համար հավասար հնարավորություններ ստեղծելու պետության ծախողումը ինչ իրադրության է հանգեցրել:

Ձեկույցում LԳԲՏ անձանց իրավունքների ոտնահարման դեպքերը ներկայացված են հետևյալ կառուցվածքով.

1. Մարդու իրավունքների այն հիմնական դրույթները, որոնք խախտվել են արձանագրված դեպքերի պարագայում, իրավունքների սահմանումները, ինչպես նաև տվյալ իրավունքների սահմանադրական և օրենսդրական կարգավորումները:
2. Կոնկրետ իրավունքների ոտնահարումներին առնչվող արձանագրված դեպքերի ընդհանուր նկարագրությունը:

Ձեկույցի վերջում գետեղված են «Հանրային տեղեկավորություն և գիտելիքի կարիք» ՀԿ-ի առաջարկությունները պետական մարմիններին, զանգվածային լրատվության միջոցներին, միջազգային և տարածաշրջանային կազմակերպություններին, որոնց իրականացումը հնարավորություն կտա հասարակությունում ստեղծել ապահով միջավայր LԳԲՏ անձանց համար, որտեղ նրանք հանդես կգան որպես հասարակության լիիրավ անդամներ և հնարավորություն կունենան արդյունավետ իրացնելու իրենց իրավունքները և ազատությունները:

1. Մարդու իրավունքները հարգելու պետության պարտականությունը

1.1. Խոշտանգումներից կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքից կամ պատժից ազատ լինելու իրավունք

Ոչ որ չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների, ինչպես նաև անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի: Ձերբակալված, կալանավորված և ազատազրկված անձինք ունեն մարդասիրական վերաբերմունքի և արժանապատվության հարգման իրավունք¹:

Յոդված 17, մաս 1, ԳՅ Սահմանադրություն

Խոշտանգումը ցանկացած գործողություն է, որի միջոցով պետական պաշտոնյա անձը կամ պաշտոնապես հանդես եկող այլ մարդ, կամ նրանց հրահրմամբ և գիտությամբ կամ լռելյայն համաձայնությամբ, որևէ անձի մտածված կերպով հասցնում է ուժեղ ցավ կամ տառապանք՝ մարմնական կամ մտավոր, նրանից կամ երրորդ անձից տեղեկություններ կամ խոստովանություն կորզելու, իր կամ երրորդ անձի կատարած հանցանքի կամ այն գործած լինելու մեջ կասկածելու համար, ինչպես նաև նրան կամ երրորդ անձին վախեցնելու կամ հարկադրելու նպատակով, կամ ցանկացած բնույթի խտրականության վրա հիմնված ամեն մի այլ պատճառով: Այս բնորոշման մեջ չեն մտնում այն ցավն ու տառապանքը, որոնք ծագում են սոսկ օրինական սանկցիաների պատճառով, անբաժանելի են այդ սանկցիաներից կամ ծագել են դրանցից՝ պատահականորեն²:

Խոշտանգումներից և դաժան վերաբերմունքից ազատ լինելը անձի բացարձակ իրավունքն է և ենթակա չէ սահմանափակման³: Որպեսզի դաժան վերաբերմունքն առաջացնի անձի վերոհիշյալ իրավունքի խախտում, անհրաժեշտ է, որպեսզի այն հասնի դաժանության նվազագույն մակարդակի: Պետք է հաշվի առնվեն նաև կոնկրետ գործի հանգամանքները, ինչպես, օրինակ, վերաբերմունքի բնույթը, թե ինչ համատեքստում է այն տեղի ունեցել, դրա տևողությունը, ֆիզիկական և հոգեբանական հետևանքները, իսկ որոշ դեպքերում նաև անձի տարիքը, սեռը և առողջական վիճակը⁴: Անհրաժեշտ է տարբերակել խոշտանգումը անմարդկային վերաբերմունքից, արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքից, որտեղ խոշտանգումը անձին դիտավորությամբ պատճառված այն վնասն է, որը պատճառել է շատ լուրջ և դաժան տառապանք, մինչդեռ նվաստացնող վերաբերմունք կարող է համարվել այն վերաբերմունքը, որ անձի մոտ առաջացնում է վախի, վտանգի, ստորացված լինելու զգացողություններ⁵, իջեցնում է անձի հեղինակությունը և դերը, մարդկային արժանապատվությունը կամ ստիպում է անձին գործել իր կամքին կամ խղճին հակառակ⁶: Որոշ դեպքերում սեռական կողմնորոշման կամ գենդերային ինքնության հիմքով խտրականությունը և սպառնալիքները նույնպես նվաստացնող վերաբերմունք են համարվում⁷: Այս դեպքերում անհրաժեշտ չէ պետության կողմից դիտավորության առկայությունը անձի անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքից ազատ լինելու իրավունքի խախտման փաստը ճանաչելու համար⁸:

¹ Յոդված 17, մաս 1, ԳՅ Սահմանադրություն (փոփոխություններով), ընդունված 27.11.2005թ.

² Յոդված 1, «Խոշտանգումների եւ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի ու պատժի այլ ձևերի դեմ» ՄԱԿ-ի 1984թ. կոնվենցիա

³ Փրեթթին ընդդեմ Միացյալ Թագավորության ՄԻԵԴ ԹԻՎ 2346/02 վճիռ, §49

⁴ Փրայսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության ՄԻԵԴ ԹԻՎ 33394/96 վճիռ, Կոստելլո-Ռոբերթսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության ԹԻՎ 13134/87 ՄԻԵԴ վճիռ, §30

⁵ Այդինն ընդդեմ Թուրքիայի ԹԻՎ 23178/94 ՄԻԵԴ վճիռ

⁶ Արևելյան աֆրիկյան ասիացիներն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության ԹԻՎ ՄԻԵԴ 4715/70, 4783/71 և 4827/71 գործերով

⁷ Սմիթը և Գրեդինն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության ՄԻԵԴ ԹԻՎ 33985/96 և 33986/96 գործեր

⁸ Փիրոն ընդդեմ Յունաստանի ԹԻՎ 28524/95 ՄԻԵԴ վճիռ, ինչպես նաև Խոշտանգումների եւ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի ու պատժի այլ ձևերի հարցերով ՄԱԿ-ի Գաղափարային զեկուցողի U.N. Doc. No. A/56/156 2001թ. զեկույց փաստաթուղթ

ԼԳՏՏ անձանց իրավիճակը քրեակատարողական հիմնարկներում

ԼԳՏՏ անձանց կյանքը հատկապես ծանր է փակ հաստատություններում (ՔԿՅ-ներ, զինված ուժեր), որտեղ, բացի բացասական վերաբերմունքից՝ նրանց հետ վարվելու կոնկրետ կանոններ են սահմանված: Մի քանի տարի է այդ հարցը բարձրացվում է, սակայն իրավիճակը նույնն է մնացել:

ՀՀ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական հիմնարկներում և մարմիններում հասարակական վերահսկողություն իրականացնող հասարակական դիտորդական խմբի 2013թ. գործունեության մասին զեկույցում⁹ նշվում է, որ ՔԿՅ-ներում ամենախոցելի խումբը նույնասեռականներն են. նրանք առանձնացված են մյուս դատապարտյալներից, ու նրանց հարկադրաբար օգտագործում են ամենանվաստացուցիչ համարվող աշխատանքներում՝ կոյուղու, զուգարանի, բաղնիքի մաքրման գործերում:

1.2 Անձնական և ընտանեկան կյանքը հարգելու իրավունք

Յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի, որպեսզի հարգվի իր անձնական ու ընտանեկան կյանքը: Առանց անձի համաձայնության նրա վերաբերյալ չի կարելի հավաքել, պահպանել, օգտագործել կամ տարածել այլ տեղեկություններ, քան նախատեսված է օրենքով: Արգելվում է անձին վերաբերող տեղեկությունների օգտագործումն ու տարածումը, եթե դա հակասում է տեղեկությունների հավաքման նպատակներին կամ չի նախատեսված օրենքով¹⁰:...

Հոդված 23, մաս 1, ՀՀ Սահմանադրություն

Անձնական և ընտանեկան կյանքի իրավունքը սահմանում է յուրաքանչյուր անձի օրենքի առջև իրավասությունների ճանաչման, ինչպես նաև գաղտնիության իրավունքը¹¹: Այն ներառում է պետության պարտականությունը՝ ճանաչելու անձի կողմից ընդունված իր սեռը և գենդերային ինքնությունը¹² որպես անձի կողմից անձնական կյանքի իրավունքի իրականացման ապահովում:

«Անձնական կյանքը» լայն հասկացություն է, ներառում է անձի ֆիզիկական և հոգեբանական ամբողջությունը: Որոշ դեպքերում այն ընդգրկում է նաև անձի ֆիզիկական և սոցիալական ինքնության ասպեկտները: Այնպիսի հանգամանքները, ինչպիսիք են, օրինակ, անձի գենդերային նույնականացումը, անունը, սեռական կողմնորոշումը և սեռական կյանքը, տեղավորվում են մարդու անձնական և ընտանեկան կյանքի իրավունքի պաշտպանության համատեքստում¹³: Անձի մարմինը իր անձնական կյանքի առավել ինտիմ բաղադրիչն է համարվում¹⁴:

Անձնական և ընտանեկան կյանքի իրավունքը նաև նախատեսում է անձի ինքնազարգացման, այլ անձանց հետ կապերի հաստատման և զարգացման հնարավորության ապահովման իրավունքը¹⁵, անձնական հարաբերությունների արդյունավետ իրացման, տվյալ հանրությունում ապահով միջավայր ունենալու իրավունքը¹⁶:

⁹ ՀՀ արդարադատության նախարարության քրեակատարողական հիմնարկներում և մարմիններում հասարակական վերահսկողություն հասարակական դիտորդական խմբի 2013թ. գործունեության հաշվետվություն, էջ 15-16, http://pmg.am/wp-content/uploads/2015/01/2013_report.pdf

¹⁰ հոդված 23, մաս 1, ՀՀ Սահմանադրություն (փոփոխություններով), ընդունված 27.11.2005թ.

¹¹ հոդված 16, «Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին» ՄԱԿ 1966թ. միջազգային դաշնագիր

¹² հոդվածներ 16 և 17 «Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին» ՄԱԿ 1966թ.

միջազգային դաշնագիր, ՄԻԿ Ընդհանուր մեկնաբանություն 16

¹³ Փրեթթին ընդդեմ Միացյալ Թագավորության ՄԻԵԴ Թիվ 2346/02 վճիռ, §49

¹⁴ Y.F. ընդդեմ Թուրքիայի Թիվ 24209/94 ՄԻԵԴ վճիռ

¹⁵ Y.F. ընդդեմ Թուրքիայի Թիվ 24209/94 ՄԻԵԴ վճիռ

¹⁶ Քոննորսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության Թիվ 66746/01 ՄԻԵԴ վճիռ

Զինվորական ծառայությանն առնչվող դեպքեր

Մարտի 24-ին «News.am»-ը «Ծառայությունից խուսափելու համար զինվորը նույնասեռական է ներկայացել. նախաքննություն» վերնագրով հոդված էր հրապարակել¹⁷, որի համաձայն Գառնիկ Մ. անունով զինծառայողը ծառայությունից խուսափելու համար հրամանատարներին և ծառայակիցներին ստել է, թե նույնասեռական է, ինչի համար տեղափոխվել է պաշտպանության նախարարության Երևանի կայազորային զինվորական հոսպիտալի հոգեբուժական բաժանմունք: Նրա դեմ մեղադրանք է առաջադրվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 363 հոդվածով:

Նմանօրինակ դեպք է գրանցվել ՓԻՆԲ Արմենիայում: 4-5 ամիս ՀՀ Զինված ուժերում ծառայած անձի դեմ քրեական գործ է հարուցվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի հոդված 363-ի հատկանիշներով՝ հիվանդության սիմուլյացիա՝ անօրինական ճանապարհով զինվորական ծառայությունից խուսափելու համար: Զորամասում նրա սեռական կողմնորոշումը պարզելուց հետո, վերջինիս ուղարկել են տեղի բուժկետ, այնուհետև Սիսիանի հոսպիտալ՝ հետազոտելու, ինչի արդյունքում արձանագրել են, որ նա ստում է և նույնասեռական չէ:

Նույնասեռականությունը հոգեկան հիվանդություն համարելով՝ Պաշտպանության նախարարությունը նույնասեռականներին զինվորական ծառայության չի զորակոչում, եթե սեռական կողմնորոշման մասին հայտնի է դառնում մինչև զորակոչվելը: ՓԻՆԲ Արմենիայում դեպք է գրանցվել, երբ անձին չի տրամադրվել վարորդական վկայական, քանի որ վերջինս զինվորական ծառայության համար համարվում է ոչ պիտանի՝ պայմանավորված անձնային խանգարումներով, ինչն ախտորոշվել էր՝ հիմք ընդունելով անձի սեռական կողմնորոշումը:

Կազմակերպությունում գրանցված մեկ այլ դեպքի համաձայն զինծառայողի սեռական կողմնորոշման մասին հայտնի է դարձել զորամասում, այնուհետ՝ զինկոմիսարիատում, ինչի առիթով անձին ազատել են զինվորական ծառայությունից ծառայության անցնելուց վեց ամիս հետո: Այս կապակցությամբ գյուղապետը, ով զինկոմիսարիատից տեղեկացել է անձի սեռական կողմնորոշման մասին, տղայի հորը հայտնել է, թե ինչ հիմքով է տղան ազատվել բանակից:

ՓԻՆԲ Արմենիայի գրանցած ևս մեկ դեպքի համաձայն զինկոմիսարիատի աշխատակիցն է հարևանին հայտնել, որ վերջինիս որդին նույնասեռական է և բանակից ազատվել է հենց սեռական կողմնորոշման հիմքով:

Վերը նշված նմանօրինակ դեպքերից մեկին միջամտելու համար սպառնալիքներ են հասցվել ՓԻՆԲ Արմենիայի աշխատակցին: Զինծառայողը դիմել էր ՓԻՆԲ Արմենիա այն բանի համար, որ զորամասում բացահայտվել է իր նույնասեռական լինելը, ինչի համար նրան ֆիզիկական և հոգեբանական բռնությունների են ենթարկել: Կազմակերպությունում խորհուրդ էին տվել այդ մասին տեղեկացնել հրամանատարությանը:

Տղայի անվտանգության նկատառումներից ելնելով՝ հրամանատարությունը նրան տեղափոխել է այլ վայր՝ ծառայությունը շարունակելու, իսկ կատարվածի մասին հայտնել են տղայի ծնողներին և նրանց փոխանցել ՓԻՆԲ Արմենիայի թեժ գծի համարը: Արդյունքում ծնողները շարունակաբար զանգել են և վիրավորանքներ ուղղել ՓԻՆԲ Արմենիայի աշխատակցի հասցեին, մեղադրել են, որ կազմակերպության պատճառով է իրենց որդին նույնասեռական դարձել: Տղայի հայրը ասել է. «Ազատամարտիկ են և նախագահի կողմից մեղալ են ստացել մարդ սպանելու համար: Հիմա մի հոգի ավել, մի հոգի պակաս, հասցեդ ասա՝ գալու են սպանեն քեզ»:

¹⁷ Ծառայությունից խուսափելու համար զինվորը ներկայացել է նույնասեռական. նախաքննություն, <http://news.am/arm/news/200784.html>, 26.03.2014

Դրանից հետո ՓԻՆԲ Արմենիայի փաստաբանն է զանգել, զրուցել է ընտանիքի անդամների հետ, բացատրել դրությունն, ինչից հետո սպառնալիքները դադարել են, իսկ տղան բարեհաջող ավարտել է ծառայությունն ու վերադարձել տուն:

1.3. Արդարադատության մատչելիության և իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունք

Յուրաքանչյուր ոք ունի իր իրավունքների և ազատությունների դատական, ինչպես նաև պետական այլ մարմինների առջև իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցների իրավունք¹⁸...

Հոդված 18, մաս 1, ՀՀ Սահմանադրություն

Արդարադատության մատչելիությունը և իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունքը ենթադրում է, որ անձն իր իրավունքների ու օրինական շահերի խախտման դեպքում կարող է վերականգնել դրանք: Սա նշանակում է, որ կոնկրետ իրավունքի պաշտպանությունն նախատեսող իրավական դրույթը պետք է հնարավոր դարձնի անձի կողմից ներկայացված համապատասխան դիմումի քննությունը¹⁹: Պաշտպանության միջոցը պետք է լինի «պրակտիկ և արդյունավետ», և դրա իրականացումը չպետք է խոչընդոտվի պետական մարմինների որոշակի գործողությամբ կամ անգործությամբ²⁰: Պաշտպանության միջոցը պետք է լինի արդյունավետ և հասանելի լինի թե՛ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով և թե՛ գործնականում²¹: Պետությունն առավել մեծ պարտականություն ունի ապահովելու արդարադատության մատչելիությունն այն մարդկանց համար, ովքեր առավել խոցելի են իրավունքի պաշտպանության տեսանկյունից²²: Այն դեպքում, երբ անձի նկատմամբ իրավունքի խախտումները տեղի են ունենում նրա սեռական կողմնորոշման և գենդերային ինքնության հիմքով, պետությունը պետք է ապահովի նման միջադեպերի արդյունավետ, արագ և անկողմնակալ քննությունը²³, ինչպես նաև, որպես ծանրացնող հանգամանք, անձի նկատմամբ նման հիմքով ցանկացած ոտնձգություն սահմանի որպես ատելության հիմքով կատարված ոչ իրավաչափ արարք²⁴:

ԼԳՏՏ անձանց նկատմամբ ոստիկանության վերաբերմունքը

Տրանսգենդեր Լ. Կ.-ի դեպքը

2014թ. Սախարովի հրապարակի մոտ 5 հոգի հարձակվել են տրանսգենդեր «Լ. Կ.» անունով տրանսգենդերի վրա ու ծեծել նրան: Վերջինիս պատմելով՝ նա դիմել է ոստիկանություն, սակայն իրավապահները հայտնել են, որ Կ.-ը մարմնավաճառ է ու պետք է տուգանեն նրան: Իսկ ծեծի հետ կապված գործը մինչ օրս չի բացահայտվել:

Կ.-ին փողոցում սկսել են ճանաչել այն բանից հետո, երբ նա մասնակցել է «Արմնյուզ» հեռուստաընկերության «Երևանն է խոսում» հաղորդմանը²⁵: Կ.-ի խոսքերով, անվտանգության նկատառումներից ելնելով, նրան առաջարկել էին հաղորդմանը մասնակցել

¹⁸ հոդված 18, մաս 1, ՀՀ Սահմանադրություն (փոփոխություններով), ընդունված 27.11.2005թ.

¹⁹ Քուլյան ընդդեմ Լեհաստանի թիվ 30210/96 ՄԻԵԴ վճիռ

²⁰ Աքսոյն ընդդեմ Թուրքիայի թիվ 21987/93 վճիռ.

²¹ Քուլյան ընդդեմ Լեհաստանի թիվ 30210/96 ՄԻԵԴ վճիռ

²² Այդինն ընդդեմ Թուրքիայի թիվ 23178/94 ՄԻԵԴ վճիռ

²³ Եվրոպայի խորհրդի CM/Rec(2010)5 «Սեռական կողմնորոշման և գենդերային ինքնության հիմքով խտրականության դեմ պայքարի միջոցների վերաբերյալ» հանձնարարական

²⁴ Եվրոպայի խորհրդի CM/Rec(2010)5 «Սեռական կողմնորոշման և գենդերային ինքնության հիմքով խտրականության դեմ պայքարի միջոցների վերաբերյալ» հանձնարարական

²⁵ Երևանն է խոսում, Արմնյուզ լրատվական հեռուստաալիք, <https://youtu.be/gXigNRgOAKs>, 03.02.2014

կեղծամով, որը պետք է թաքցնեն նրա դեմքը: Սակայն նկարահանումները սկսելու ժամանակ պահանջել են հանել կեղծամը՝ հաղորդմանը նպատակահարմար չհամարելով: Հաղորդման մյուս 5 մասնակիցները քննադատել են Կ.-ին, առաջարկել բուժվել, և կոչեր են հնչել պայքարել նման երևույթի դեմ:

Կ.-ը պատմում է, որ հաղորդումից հետո դրսում նրան ճանաչում ու հայիոյում են: Նա ամբողջովին կորցրել է կապը ընտանիքի հետ: Քույրը, ում հետ նա բնակվում էր ընտանիքի առջև իր ինքնությունը բացահայտելուց հետո, նրան նույնպես դուրս է հանել տնից: Ռեստորանում, որտեղ նա աշխատում էր, Կ.-ի խոսքերի համաձայն, տնօրենն իրեն հեռացրել է աշխատանքից՝ ասելով, որ հաճախորդները ճանաչում են նրան ու այդպիսով նա փչացնում է իրենց աշխատանքը, ինչպես նաև, վերջինիս պնդմամբ, տնօրենը չի վճարել վերջին օրվա աշխատավարձը:

Ոստիկանություն և ներկայացված դիմումների քննությանն առնչվող ՓԻՆԲ Արմենիայում արձանագրված դեպքերը

ՓԻՆԲ Արմենիայում արձանագրված դեպքի համաձայն, տրանսգենդեր անձը Սանկական այգու (Կոմայգի) տարածքում ներքաշվել է երկու կին մարմնավաճառների հետ, որից հետո ներկայացել է ոստիկանություն՝ իր նկատմամբ ծեծի վերաբերյալ բողոք ներկայացնելու համար: Կին մարմնավաճառները նույնպես բողոք են ներկայացրել՝ իրենց նկատմամբ ֆիզիկական բռնություն կիրառելու հիմքով: Ապացույցների բացակայության առիթով քրեական գործ է հարուցվել տրանսգենդեր անձի նկատմամբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 333-րդ հոդվածի 1-ին մասի հատկանիշներով՝ սուտ մատնության հիմքով, որը այնուհետև կարճվել է: Նա պնդում է, որ իր նկատմամբ նման վերաբերմունքը պայմանավորված է իր գենդերային ինքնության, ինչպես նաև առ այն, որ ոստիկանության բաժանմունքի աշխատակիցները գիտեն իր անձի և գործունեության վերաբերյալ, ինչն էլ հիմք է հանդիսացել քրեական գործն ի վնաս նրան լուծելու համար:

Մեկ այլ դեպքով՝ ոստիկանությունում անձը հայտնել է, որ պարտքով գումար է տվել իր ընկերոջը, սակայն վերջինս չի ցանկանում այն վերադարձնել: Փաստերի բացակայության պատճառով նրա նկատմամբ հարուցվել է քրեական գործ՝ նույն հիմքով: Անձը կարծում է, որ ոստիկանության նման վերաբերմունքը կապված է իր նույնասեռական լինելու հետ, ինչի մասին տեղյակ է ոստիկանությունը: Նրա համոզմամբ ոստիկանների՝ իր նկատմամբ տարբերակված վերաբերմունքն է քրեական գործ հարուցելու հիմքը:

1.4. Խոսքի ազատության իրավունք: Ատելության խոսքի արգելքը

Յուրաքանչյուր ոք պարտավոր է պահպանել Սահմանադրությունը և օրենքները, հարգել այլոց իրավունքները, ազատությունները և արժանապատվությունը:

Արգելվում է իրավունքների և ազատությունների օգտագործումը սահմանադրական կարգը բռնի տապալելու, ազգային, ռասայական, կրոնական ատելություն բորբոքելու, բռնություն կամ պատերազմ քարոզելու նպատակով:

Հոդված 47, ՀՀ Սահմանադրություն

Խոսքի ազատությունը, որպես ժողովրդավարական հասարակության հիմնասյուններից մեկը, ներառում է արտահայտման գրեթե ցանկացած ձև ու բովանդակություն պարունակող խոսքը, ներառյալ անձի գենդերային ինքնությունն ազատորեն արտահայտելու իրավունքը, որն ընդգրկում է գաղափարներ, կարծիքներ և տեղեկատվություն անձի ինքնության վերաբերյալ²⁶:

²⁶ հոդված 47, մաս 1, ՀՀ Սահմանադրություն (փոփոխություններով), ընդունված 27.11.2005թ.

²⁷ Սմիթը և Գրեդին ընդդեմ Միացյալ Թագավորության ՄԻԵԴ ԹԻՎ 33985/96 և 33986/96 գործեր

խոսքի ազատությունը բացարձակ իրավունք չէ և ենթակա է որոշակի սահմանափակումների²⁸: Այն ներառում է գաղափարներ և կարծիքներ արտահայտելու ազատությունը, բայց միևնույն ժամանակ պարտականություն է սահմանում խուսափել անձի նկատմամբ այնպիսի արտահայտություններից, որոնք պարունակում են վիրավորանք այլ անձանց նկատմամբ, խախտում են նրանց իրավունքները²⁹: Մասնավորապես, խոսքի ազատության իրավունքը չի ենթադրում ատելության խոսքի ազատություն³⁰:

Ատելության խոսք է համարվում «...արտահայտման այն բոլոր դրսևորումները, որոնք տարածում, հրահրում, խթանում կամ արդարացնում են ռասայական ատելությունը, քսենոֆոբիան, հակասեմիտիզմը կամ անհանդուրժողականությամբ պայմանավորված ատելության այլ դրսևորումներ, ներառյալ ագրեսիվ ազգայնականությամբ պայմանավորված անհանդուրժողականությունը, փոքրամասնությունների և այլ խմբերի նկատմամբ խտրականությունն ու թշնամանքը...»³¹:

ԼԳՔՏ անձանց նկատմամբ պետական պաշտոնյաների բացասական վերաբերմունքը

ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավոր Հայկ Բաբուխանյանի հայտարարությունը

Ազգային ժողովում մեծամասնություն կազմող Հանրապետական խմբակցության անդամները Աժ ամբիոնից քննադատել են «2013 թ. ընթացքում մարդու իրավունքների պաշտպանի գործունեության և երկրում մարդու իրավունքների ու հիմնարար ազատությունների խախտման մասին» զեկույցն այն բանի համար, որ հաշվետվության մեջ անդրադարձ կա ԼԳՔՏ անձանց իրավունքների ոտնահարման դեպքերին:

Հանրապետական (ՀՀԿ) խմբակցության պատգամավոր Հայկ Բաբուխանյանը Մարդու իրավունքների պաշտպան Կարեն Անդրեասյանին դատապարտել է ԼԳՔՏ անձանց մարդու իրավունքներով զբաղվող կազմակերպությունների հետ համագործակցելու համար³²: Նա իր խոսքում հիշատակել է Եվրատեսիլ 2014թ. հաղթող Կոնչիտա Վուրստին՝ ասելով, որ զգվում է նրանից.

²⁸ ՄԻԿ Ընդհանուր մեկնաբանություն Թիվ 34

²⁹ Էրբականն ընդդեմ Թուրքիայի Թիվ 59405/00 ՄԻԵԴ վճիռ

³⁰ ՄԻԿ Ընդհանուր մեկնաբանություն Թիվ 11

³¹ Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների Կոմիտեի, հանձնարարական Թիվ R 97 «ատելության խոսքի» վերաբերյալ, ընդունված 30 հոկտեմբեր, 1997թ.

³² ՀՀԿ-ական Հայկ Բաբուխանյանը Աժ-ում օմբուդսմենին քննադատեց Pink Armenia-ի հետ փոխըմբռնման հուշագիր ստորագրելու համար, <http://goo.gl/Fwk3aE>, 20.10.2014

«Մենք չենք կարող ձեզ աջակցել այնպիսի ոլորտներում, ինչպիսին, օրինակ, ձեր փոխընթացման հուշագիրն է նույնասեռական, երկսեռական, գենդերային անձանց իրավունքների պաշտպանության ոլորտում ներգրավված մի շարք կազմակերպությունների միջև, որը դուք կնքել եք 2011-ի հուլիսի 4-ին Ծաղկածորում: Այդ կազմակերպությունները պարզապես հետապնդում էին երկու աղջնակի, որոնց անունն է Ինգա և Անուշ Արշակյաններ (երգչուհիներ, որոնք ընդգրկված էին Եվրատեսիլ 2014 Յայաստանի ազգային ժյուրիի կազմում: Նրանց հետ կապված դեպքը՝ ստորև), միայն այն բանի համար, որ վերջիններս իրենց թույլ տվեցին ասել, որ զգվում են Կոնչիտայից: Ես էլ եմ զգվում Կոնչիտայից», - հայտնել է Բաբուխանյանը:

2011-ի հուլիսի 4-ին Մարդու իրավունքների պաշտպան Կարեն Անդրեասյանը փոխընթացման հուշագիր էր ստորագրել «Հանրային տեղեկատվություն և գիտելիքի կարիք» հասարակական կազմակերպության նախագահ Մամիկոն Յովսեփյանի հետ: Հայկ Բաբուխանյանը նկատի ուներ այդ հուշագիրը:

ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավոր Վահրամ Բաղդասարյանի հայտարարությունը

ՀՀ-ական պատգամավոր Վահրամ Բաղդասարյանը Մարդու իրավունքների պաշտպանի գեկույցը քննադատելիս՝ իր խոսքում ևս հիշատակել է Կոնչիտա Վուրստին³³.

«Կրկին անգամ հորդորում եմ մեր բոլոր գործընկերներին, որ աշխատեն հայոց խորհրդարանի անբիռնը չօգտագործել կոնչիտաներին գովերգելու համար», - հայտնել է Բաղդասարյանը:

ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավոր Հակոբ Հակոբյանի հարցազրույցը

ՀՀ-ական մեկ այլ պատգամավոր Հակոբ Հակոբյանը «7or.am» առցանց թերթին տված հարցազրույցում³⁴, մեկնաբանելով Եվրատեսիլում Կոնչիտայի ելույթը, կոչ է արել պայքարել նման երևույթների դեմ և մարդկային չարիք անվանել նրան.

«Այդ երևույթի դեմ պետք է հստակ կռվել ավելին, քան հիմա ենք անում: Կռվել օրենքի, բարոյական ուժով: Սա մարդու իրավունք չէ, սա մարդու իրավունքի խախտում է, սա մարդու արժեքի խախտում է», - ասել է Հակոբյանը:

ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավոր Հովհաննես Սահակյանի հարցազրույցը

Ազգային ժողովի պետաիրավական հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ, Հայաստանի հանրապետական կուսակցության պատգամավոր Հովհաննես Սահակյանը, պատասխանելով «LGBTnews.am»-ի այն հարցին³⁵, թե նա ինչ վերաբերմունք ունի ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ, ասել է.

«Որպես Ազգային ժողովի պետաիրավական հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ՝ ես կարծում եմ, որ մեզ մոտ պետք է բոլոր մարդիկ պաշտպանված լինեն: Իսկ որպես հայ մարդ, ես մերժում եմ և չեմ ընդունում նմանատիպ դրսևորումները, որովհետև մենք փոքր ազգ ենք, մենք պատերազմող երկիր ենք, և այդ ամենն ազդում է մեր հասարակության թե՛ տրամադրության, թե՛ հետագա գործունեության վրա: Ձեզ նույնպես խորհուրդ կտամ ձեր քարոզչության միջոցով չխթանել նման տիպի երևույթների զարգացմանը»:

³³ Պատգամավորները շարունակում են իրենց ելույթներում հիշատակել Կոնչիտային. օմբուդսմենը պաշտպանվում է ՀԱԵ-ով, <http://goo.gl/fiH9Yb>, 21.10.2014

³⁴ ՀՀ-ականը Կոնչիտայի մասին. «Երբ ընկնում ես ագռավների երամի մեջ, պիտի կռկռաս», <http://www.7or.am/am/news/view/68020/>, 12.05.2014

³⁵ Աժ պետաիրավական հանձնաժողովի նախագահը երկատված մոտեցում ունի ԼԳԲՏ անձանց հանդեպ, <http://goo.gl/1սսJYO>, 05.11.2014

2. Մարդու իրավունքները պաշտպանելու պետության պարտականությունը

2.1 Կյանքի իրավունք

Յուրաքանչյուր ոք ունի կյանքի իրավունք: Ոչ ոք չի կարող դատապարտվել կամ ենթարկվել մահապատժի³⁶:

Չողված 15, ԳՂ Սահմանադրություն

Կյանքի իրավունքը անձի հիմնարար իրավունք է՝ ամրագրված ԳՂ Սահմանադրությամբ: Կյանքի իրավունքը ենթադրում է յուրաքանչյուր անձի ապրելու անքակտելի իրավունքը: Այն ներառում է ավելի լայն իրավահարաբերություններ, քան անձի «ողջ լինելու» իրավունքը, մասնավորապես՝ ենթադրում է պետության պարտականությունը ձեռնարկելու հնարավոր անհրաժեշտ միջոցառումներ՝ կանխելու անձի կյանքի դեմ ուղղված կամայական ոտնձգությունները³⁷: Պետությունը ոչ միայն չպետք է զերծ մնա անձի կյանքի իրավունքի իրացման ուղղակի միջամտությունից, այլև պետք է ստեղծի օրենսդրական գործուն մեխանիզմներ կյանքի դեմ ուղղված միջամտությունները կանխելու, ինչպես նաև պատշաճ քննություն ապահովելու համար³⁸: Կյանքի իրավունքի միջամտություն կարող են համարվել նաև այն դեպքերը, երբ պետությունը չհակազդի անձի կյանքը անհարկի վտանգի տակ դնելու գործոնները³⁹, ինչը նշանակում է, որ խախտում կարող են համարվել նաև այն դեպքերը, երբ բացակայում է անձի մահվան փաստը, օրինակ՝ մահվան սպառնալիք⁴⁰:

Սպառնալիքներ

ՓԻՆՔ Արմենիայի հոգեբանը սպառնալիքներ է ստացել իր այցելուներից մեկի ծնողից, երբ վերջինս զանգահարել է ու փորձել պարզել, թե ինչու է իր զավակն այցելում նրա մոտ: Պատասխան չստանալով՝ նա սպառնացել է հոգեբանին՝ ասելով, որ կգտնի նրան ու ընտանիքի անդամներին, ու այնպես կանի, որ նրանց համար լավ չի լինի:

ՓԻՆՔ Արմենիայում դեպք է արձանագրվել, երբ անձը ստացել է կյանքին և առողջությանն ուղղված սպառնալիքներ, երբ ընկերոջ ընտանիքն իմացել է իրենց սեռական կողմնորոշման և փոխհարաբերությունների մասին:

Ատելության հիմքով հանցագործություն

Քանի որ պետությունը չի ստեղծում այնպիսի միջավայր, որտեղ հասարակությունը նորմալ կընդունի ԼԳԲՏ անձանց, այդ պատճառով նրանք թաքցնում են իրենց ինքնությունը, իսկ նրանց սեռական կողմնորոշումն օգտագործվում է իրենց իսկ դեմ: Շատ են լինում դեպքեր, երբ ԼԳԲՏ անձանց սպառնում են բացահայտել վերջիններիս սեռական ինքնությունը կամ բռնությունների ենթարկում՝ գումար, ապրանք շորթելու նպատակով:

³⁶ Իողված 15, ԳՂ Սահմանադրություն (փոփոխություններով), ընդունված 27.11.2005թ.

³⁷ ՄԱԿ Մարդու իրավունքների կոմիտե, Ընդհանուր մեկնաբանություն Թիվ 6, ՔՔԻՄԴ հողված 6 Կյանքի իրավունք

³⁸ Լ.Ս.Բ. ընդդեմ Միացյալ Թագավորության Թիվ 23413/94 ՄԻԵԴ վճիռ 09.06.1998թ., Օսմանն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության ՄԻԵԴ վճիռ 28.10.1998թ.

³⁹ Լ.Ս.Բ. ընդդեմ Միացյալ Թագավորության Թիվ 23413/94 ՄԻԵԴ վճիռ §36, Բուդայեվան և այլոք ընդդեմ Ռուսաստանի Թիվ 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 և 15343/02, ՄԻԵԴ վճիռներ, §146

⁴⁰ Բռանկո Տոմաշիչն և այլոք ընդդեմ Խորվաթիայի ՄԻԵԴ Թիվ 46598/06 վճիռ, Դինքն ընդդեմ Թուրքիայի Թիվ 2668/07 ՄԻԵԴ վճիռ

Օրինակ, ՓԻՆԲ Արմենիայում գրանցված դեպքի համաձայն, անձը հայտնել է, որ իրեն սպառնում են և փող են պահանջում սեռական կողմնորոշումը չբացահայտելու կապակցությամբ, ինչի առիթով վերջինիս մի խումբ տղամարդիկ զրկել են ազատությունից, պահել են ինչ-որ ավտոտնակում և վախեցրել զենքով և այլ զինամթերքով: Նա չի ցանկացել որևէ գործ սկսել իր անունով:

Կամ դեպք է գրանցվել, երբ անձը դիմել է իր նկատմամբ ֆիզիկական բռնության հետ կապված գործով: Անհայտ մարդիկ նրան ծեծի են ենթարկել սեռական կողմնորոշումը պարզելու համար: Տուժողը չի ցանկացել դիմել ոստիկանություն, քանի որ չի ցանկանում, որպեսզի բացահայտվի իր նկատմամբ բռնություն կիրառելու շարժառիթը:

Մեկ այլ դեպքով՝ SUS (տղամարդ, ով սեռական հարաբերություն է ունենում տղամարդու հետ) անձը սոցիալական ցանցով ծանոթացել է տղամարդու հետ և հրավիրել իր տուն: Տղամարդը կապել է շահառուին և դանակով սպառնացել, այնուհետև, վերցնելով համակարգիչը և հեռախոսը դիմել փախուստի: Կատարվածի համար հարուցվել է քրեական գործ: Քննչական մարմիններում տղամարդու կարգավիճակի վերաբերյալ իմանալուց հետո ցուցաբերվել է անտարբերություն:

«Ա Թի Վի»-ի հեռուստաեթերում հնչած քրեական բնույթի մեղադրանքները

«Ա Թի Վի» հեռուստաընկերության «Կիսաբաց լուսամուտներ» հաղորդման ժամանակ Միացյալ Երիտասարդական լիգայի համանախագահ Սևակ Յովհաննիսյանը հայտարարել է, որ երգիչ Յ. Յ.-ն բռնաբարել է 16-ամյա տղայի⁴¹: Հաղորդման ժամանակ նաև տեսանյութ է ցուցադրվել, որտեղ երևում է Յ.-ի դեմքը: Դեպքի առիթով քրեական գործ էր հարուցվել, սակայն Սևակ Յովհաննիսյանի ապացույցների բացակայության պատճառով գործը կարճվել է: Յ.-ն պատմում է, որ Յովհաննիսյանի արած հայտարարությունից հետո կտրուկ վատացել է իր և իր ընտանիքի, մասնավորապես՝ հոր, մոր և քրոջ առողջությունը: Նրան հեռացրել են աշխատանքից, սակայն, երբ քրեական գործը կարճվել է, Յ.-ի փաստաբանի պահանջով աշխատանքը վերականգնել են: Այնուամենայնիվ, առողջական խնդիրների պատճառով նա ստիպված է եղել նորից դուրս գալ աշխատանքից: Յ.-ն պատմում է, որ փողոցում նրան փորձել են ծեծել, տան մուտքի մոտ նամակներ են գցել, նա մի քանի ամիս չի կարողացել դուրս գալ տանից՝ վախենալով իր կյանքին ուղղված սպառնալիքներից: Յ.-ն Յովհաննիսյանի դեմ դատական հայց է ներկայացրել՝ պատիվն ու արժանապատվությունը վիրավորելու մեղադրանքով: «Ա Թի Վի» հեռուստաընկերությունը գործում ներգրավված է որպես 3-րդ կողմ:

ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ վերաբերմունքն իրենց ընտանիքներում

ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ վերաբերմունքը խիստ բացասական է լինում նաև իրենց ընտանիքներում: 2014թ. ՓԻՆԲ Արմենիայում 6 դեպք է գրանցվել, երբ անձի հետ բնակվող ծնողները կամ ազգականները, իմանալով նրա նույնասեռական լինելու մասին, դուրս են հանել տանից:

2.2. Խոսքի ազատության իրավունք: Ատելության խոսքի արգելքը: Խտրականությունից զերծ մնալու իրավունք

Ատելություն և անհանդուրժողականություն պարունակող խոսքի արգելքը ենթադրում է ոչ միայն պետության կողմից նման խոսքի տարածման արգելքը, այլև համապատասխան միջոցներ ձեռնարկելու պարտականություն, որպեսզի նման խոսքը երրորդ անձանց կողմից չխրախուսվի⁴²: Այս առիթով պետության պարտականությունն է

⁴¹ Կիսաբաց լուսամուտներ, Ա Թի Վի հեռուստաընկերություն, <https://youtu.be/t4-M2M0YHD8>, 06.05.2014

⁴² Օզգուր Գյունդեմն ընդդեմ Թուրքիայի Թիվ 23144/93 ՄԻԵԴ վճիռ

ծեռնարկել օրենսդրական և այլ միջոցառումներ կանխելու անձանց նկատմամբ որոշակի հարթակներում, որոշակի ձևերով և բովանդակությամբ անհանդուրժողականության և ատելության սերմանումը:

ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը, 2013թ. ելույթ ունենալով Եվրախորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովում, Եվրախորհրդին կոչ էր արել ատելության խոսքի ու դրսևորումների դեմ պայքար ծեռնարկել: ՀՀ նախագահի խոսքի համատեքստում ազգամիջյան ատելությունն էր, բայց Եվրախորհրդի նախարարների կոմիտեի թիվ 97(20) հանձնարարականում ատելության քարոզն այսպես է սահմանվում. «Ատելության քարոզում» եզրույթը պետք է հասկանալ որպես արտահայտման բոլոր ձևերն ընդգրկող երևույթ, որը տարածում է, հրահրում է, խրախուսում կամ արդարացնում է ռասայական ատելությունը, այլատյացությունը, անտիսեմիտիզմը և ատելության այլ ձևերը, որոնք հիմնված են անհանդուրժողականության վրա, այդ թվում՝ ագրեսիվ ազգայնականությամբ և ազգակենտրոնությամբ արտահայտված անհանդուրժողականությունը, փոքրամասնությունների, ներգաղթյալների և գաղթական ծագման անձանց նկատմամբ խտրականությունը և թշնամանքը:

Այսինքն, ատելության քարոզն այն է, երբ հակակրանքի դրսևորումներն ուղղվում են անձի կան անձանց խմբի նկատմամբ, այդ թվում՝ ԼԳԲՏ անձանց:

Հայկական հեռուստատեսություն ատելության քարոզը սովորական երևույթ է. հեռուստաստղերը, հաղորդավարներն ու լրագրողները ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ իրենց հակակրանքը ցուցադրում են առանց վարանելու ու հոմոֆոբ ներկայանում պարծանքով:

«X Factor» հեռուստամրցույթի մասնակից Սևակ Կիրակոսյանի դեպքը

2014թ. մայիսի 17-ին՝ Հոմոֆոբիայի և տրանսֆոբիայի դեմ պայքարի միջազգային օրը, «Շանթ» հեռուստակայանով «X Factor» երաժշտական հեռուստամրցույթի մասնակից Սևակ Կիրակոսյանն իր ելույթը նվիրեց հոմոֆոբիայի և տրանսֆոբիայի զոհերին, ինչին հետևեց ժյուրիի անդամների հակակրական արտահայտությունները⁴³: ժյուրիի անդամ Էմմա Բեջանյանն (Էմմի) ասաց. «Տեսա՞ր, ես ճիշտ էի, ես իրան Յուբուբով տեսել եմ, ինքը միտինգների էր գնում գեյերի», մյուս անդամ Անդրեյ Հովնանյանը (Անդրեն) արձագանքեց. «Կոնչիտա, էս ինչ արիւր երկրիս հետ», մեկ այլ անդամ՝ Գարիկ Պապոյանն ասաց. «Դուխը նայեք, նազլիությունը», ինչին Անդրեն պատասխանեց. «Հա բա, պիտի վատ խոսաս, դրել եք բան բարի»: Բացի այդ, հանդիսատեսի սիրողական տեսախցիկով արված ձայնագրության մեջ երևում են եթերից դուրս մնացած հատվածներ, որտեղ, հոմոֆոբիայի և տրանսֆոբիայի զոհերին ելույթը նվիրելուց հետո, հնչում է Գարիկ Պապոյանի խոսքը⁴⁴. «Ես էլ եմ միանում այդ պայքարին, բայց հոմոֆոբների կողմից»: Սևակ Կիրակոսյանը հարցնում է, թե արդյոք նա բռնության կողմնակից է, Պապոյանը պատասխանում է. «այո, այո»: «Շանթ» հեռուստաընկերության կայքում «X Factor» հաղորդման չորրորդ ժյուրիի՝ Եգոր Գլունովի, ինքնակենսագրականում նշված է, որ նա «воиستمвующан гомофоб» (մարտնչող հոմոֆոբ) է⁴⁵:

Վերը նշված տեսանյութը համացանցում հայտնվելուց հետո, բազմաթիվ օգտատերեր Սևակ Կիրակոսյանի հասցեին վիրավորական արտահայտություններ հնչեցրին՝ ընդհուպ մինչև Հայաստանում ամենավիրավորական համարվող հայիոյանքներ: Օգտատերերը նաև «Շանթ» հեռուստաընկերությանը մեղադրում էին «նույնասեռականության քարոզչությունն թույլ տալու» մեջ:

⁴³ X-Factor 3 – լսումներ 08 - Սևակ Կիրակոսյան, Շանթ հեռուստաընկերություն, <https://youtu.be/blQO3R6qFMI>, 14 .06.2014

⁴⁴ Գնացիք, Սևակ Կիրակոսյանի ֆիլմը, https://youtu.be/skIC2YcF_4o

⁴⁵ Ժյուրի Եգոր Գլունով, <http://x-factor.shantv.com/juri/view/glumov.html>

«sarkavagagirq.net» կայքը Սևակ Կիրակոսյանի դեմ նյութ էր հրապարակել, որտեղ տեղադրել էր նրա նկարը «Wanted dead or alive» (Փնտրվում է՝ մահացած կամ ողջ) գրությամբ⁴⁶:

Երգիչ Արամ Եր3 հայտարարությունները

2014թ. Եվրատեսիլի Հայաստանի մասնակից Արամ Սարգսյանը (Արամ Եր3) Հանրային հեռուստատեսության եթերում, պատասխանելով հաղորդավարի հարցին՝ «ո՞նց ես նայում մորուքավոր կին մասնակցի կողմնորոշմանը (նկատի ունենալով Ավստրիացի մասնակից Կոնչիտա Վուրստին)», Արամ Եր3-ը պատասխանել էր. «Ոչ նորմալ, ոչ ադեկվատ: Բայց ինձ թվում ա, մենք կկարողանանք նենց անենք, որ ինքը կողմնորոշվի տղա ա, թե աղջիկ»⁴⁷: Այնուհետև մամուլի ասուլիսի ժամանակ, Արամ Եր3-ը ասել էր, որ իրենց համար Վուրստի հետ նույն բեմում հայտնվելը բավական ծանր է. «Որովհետև երբ հասնում եմ Կոնյազի (այգու շրջակայքում գիշերը կանգնում եմ տրանսվեստիտները) մի փոքր արագացնում եմ մեքենայիս արագությունը, այս դեպքում պետք է հոգեբանական այս խնդիրը հաղթահարել»⁴⁸:

Ազատություն ռադիոկայանի ֆեյսբուքի ասուլիսի ժամանակ Արամը պնդեց, որ կատակ է արել, սակայն խոստովանեց, որ նման երևույթներ չի ընդունում⁴⁹: «Ես կատակով պատասխանեցի՝ ինձ դժվար է լինելու բեմ բարձրանալ իր հետ: Անկեղծ պատասխանել եմ: Ինձ դժվար կ'լինի, որովհետև ես այդ կյանքով չեմ ապրում և միևնույն է, որքան էլ առաջ է գնացել աշխարհը կամ հակառակը՝ հետ է գնացել աշխարհը, ինձ համար դա անընդունելի թեմա է»:

Դանիայում Արամը հարցազրույցներում փսոսանք է հայտնել իր արարքի համար, սակայն Հայաստան վերադառնալուց հետո նախագծին մասնակցող Հայաստանի մեկ այլ ներկայացուցիչ՝ Գարիկ Պապոյանը News.am-ին տված հարցազրույցում ասել է, որ Դանիայում «քյառթունների» կարիքը զգացվեց, երբ այնտեղ միջին սեռի բաներ հայտնվեցին⁵⁰:

Երգչուհիներ Ինգա և Անուշ Արշակյանների հայտարարությունները

Եվրատեսիլ 2014թ. Հայաստանի ազգային ժյուրիի անդամներ Ինգա և Անուշ Արշակյան քույրերը Aravot.am-ին տված հարցազրույցում ասել էին, որ իրենք Ավստրիայի ներկայացուցիչ Կոնչիտա Վուրստին ամենացածր գնահատականն էին տվել՝ ներքին հակակրանքից դրդված⁵¹. «Նա միայն հակակրանք էր առաջացնում: Եվ ես ապշած եմ, որ sms քվեարկությամբ 2-րդ տեղ եմ տվել Կոնչիտային: Ես չգիտեմ, թե ովքեր են քվեարկողները եղել, բայց ես չեմ կարծում, որ մեր ամբողջ ժողովուրդը միահամուռ քվեարկել է Կոնչիտայի օգտին (...) Ինչպես հոգեկան հիվանդն է հակակրանք առաջացնում, այնպես էլ նման երևույթները», - ասել է Արշակյանը:

Լրագրող Չեֆիսիմե Ջեբեջյանը նաև նշել է, որ երբ Ինգա և Անուշ Արշակյաններին Կոնչիտայի մասին հարց տվեցին, նրանք դեմքի արտահայտությունը միանգամից փոխեցին և զգվանքով ձեռքերով խաչ արեցին:

⁴⁶ «Նվիրվում է հոմոֆոբիայի զոհերին», <http://www.sarkavagagirq.net/2014/06/homofobia.html>, 17.06.2014

⁴⁷ Արի ու տես, Հանրային հեռուստաընկերություն, <https://youtu.be/ima2kNhoVDs>, 05.01.2014

⁴⁸ Արամ Եր3-ն տրանսվեստիտ մասնակցի մասին, <https://youtu.be/4rLpY2qw3gg>

⁴⁹ Ֆեյսբուքյան ասուլիս Արամ Եր3-ի հետ, Ազատություն Ռադիոկայան, <https://youtu.be/9muAEb4BK6k>, 21.03.2014

⁵⁰ Գարիկ Պապոյան. «Քյառթուն» մտածողությունը սկսեցի կարոտել «Եվրատեսիլ»-ում, երբ հայտնվեց միջին սեռի երեւույթը», <http://goo.gl/JbvdQB>, 13.05.2014

⁵¹ Անուշ Արշակյանը զգվում է Կոնչիտայից. «Նրան վերջին տեղերում եմ դրել՝ ներքին հակակրանքից դրդված», <http://www.aravot.am/2014/05/14/460287/>, 14.05.2014

Նույն օրը՝ ավելի ուշ, «Կենտրոն» հեռուստաալիքի եթերում նրանք հերքել են, որ նման բան են ասել՝ պնդելով, որ լրագրողը աղավաղել ու խեղաթյուրել է նրանց ասածը:

Դրանից հետո Aravot.am-ը հրապարակել է հարցազրույցի ձայնագրությունը, որն ապացուցել է լրագրողի հրապարակած հոդվածի իսկությունը:

Ավելի ուշ Ազատություն ռադիոկայանով քույրերի հետ կայացած Ֆեյսբուքյան մամուլի ասուլիսի ժամանակ Անուշ Արշակյանը, ներողություն խնդրելով, ասել է⁵². «Իմ ամբողջ նեգատիվ գնահատականը միայն ու միայն վերաբերում էր Կոնչիտա Վուրստի կերպարին (...) Եվ եթե ինչ-որ մարդիկ վիրավորվել են այն բանից, թե ինչ է հնչել՝ համարելով, որ նրանց են վիրավորել, ես ներողություն եմ խնդրում, միտք չունեի վիրավորել ո՛չ տրանսպարենտներին, ո՛չ սեռական փոքրամասնություններին, ո՛չ էլ առավել ևս հոգեկան հիվանդ մարդկանց»:

Քաղաքական գործիչ Ռոբերտ Ահարոնյան արտահայտությունները

ՀՀ նախագահի 2013թ. ընտրություններում իր թեկնածությունն առաջադրած, սակայն գրավը չնուծելու պատճառով պայքարից դուրս մնացած, Հայաստանի սոցիալիստական շարժման ղեկավար Ռոբերտ Ահարոնյանը մայիսին Գավառի դատարանի մոտ ակտիվիստներին, որոնք եկել էին ընտանեկան բռնության զոհ դարձած կնոջն աջակցելու, կարգադրել է հեռանալ երկրից՝ ասելով. «սիկտիր եղեք ձեր երկիրը: Խի՞ եք էկել Հայաստան խանգարելու», այնուհետև նաև ասել է. «Հզոր ընտանիքի կողմնակից եմ, ոչ թե գյոթերի»⁵³:

Հասարակական գործիչ Խաչիկ Ստամբուլցյանի մամուլի ասուլիսը

Հասարակական-քաղաքական գործիչ Խաչիկ Ստամբուլցյանն 2014թ. հունվարի 30-ին ֆոտոլրագրող Նազիկ Արմենակյանի «Մենակության շտամպը» տրանսպարենտների մասին պատմող լուսանկարչական գրքի դեմ մամուլի ասուլիս էր հրավիրել՝ կոչ անելով դատապարտել գրքի հեղինակներին, իսկ գիրքն անմիջապես հանել վաճառքից⁵⁴:

2.3 Օրենքի առջև հավասարության և հավասար պաշտպանվածության իրավունք

Հավասարության իրավունքի պաշտպանությունը ենթադրում է ոչ միայն պետության կողմից ուղղակի միջամտության արգելքը, այլև վերջինիս պարտավորությունը պաշտպանելու երրորդ անձանց կողմից հնարավոր միջամտությունից: Պետության կողմից նման միջամտության հանդուրժումն անթույլատրելի է, քանի որ այն կնշանակի, որ որոշ փոքրամասնությունների նկատմամբ նախապաշարմունքն ու խտրականությունն արդարացված է և ընդունելի⁵⁵: Այս իրավունքի պատշաճ իրականացումը նշանակում է պետության կողմից անհրաժեշտ օրենսդրական, վարչական և այլ միջոցառումներ իրականացնելու պարտականությունը, որոնք կապահովեն անձանց՝ օրենքի առջև և փաստացի հավասարությունը⁵⁶: Ավելին, հավասարության սկզբունքի ապահովումը չի նշանակում բոլորի նկատմամբ նույնանման վերաբերմունք նույնանման պայմաններում, այլև նշանակում է նաև պետության կողմից կառուցողական գործողությունների նախատեսում այն դեպքերում, երբ անհրաժեշտ է վերացնել կամ նվազեցնել այս կամ այն խմբի նկատմամբ խտրականություն ծնող կամ խթանող պայմանները⁵⁷:

⁵² Ֆեյսբուքյան ասուլիս Ինգա և Անուշ Արշակյանների հետ, Ազատություն ռադիոկայան, <https://youtu.be/Jh4LkrSgidA>, 16.03.2014

⁵³ Սիկտիր եղեք ձեր երկիրը. Ռոբերտ Ահարոնյան, https://youtu.be/p-i_APkXmIc

⁵⁴ «Մենակության շտամպը» նույնասեռականություն է քարոզում, հեղինակներին էլ պետք է դատապարտել» Խաչիկ Ստամբուլցյան, <http://goo.gl/uh8iV>, 30.01.2014

⁵⁵ Երովայի վկաների Գլխահի Միաբանությունն ընդդեմ Վրաստանի Թիվ 71156/01 ՄԻԵԴ վճիռ, §141

⁵⁶ ՄԻԿ Ընդհանուր մեկնաբանություն 18, մաս 6

⁵⁷ ՄԻԿ Ընդհանուր մեկնաբանություն 18, մաս 10

«Իրավունք» թերթի դեմ դատավարությունը

Ինգա և Անուշ Արշակյանների՝ Ազատություն ռադիոկայանի ֆեյսբուքյան ասուլիսից հետո «Իրավունք» թերթը հրապարակեց «Նրանք սպասարկում են միջազգային համասեռամուլ լրբեհնգի շահերը. ազգի թշնամիների սև ցուցակը» վերնագրով հոդված⁵⁸: Թերթի խմբագիր Յովհաննես Գալաշյանի անունով ստորագրված նյութում ներկայացված է 60 հոգու անուններից բաղկացած ցուցակ՝ նրանց ֆեյսբուքի արտաքին հղումներով, ու կոչ է արվում չբարևել ու չշփվել այդ մարդկանց հետ, «0 անհանդուրժողականություն» ցուցաբերել, աշխատանքի չընդունել, ինչպես նաև նրանց կոչել են ազգի և պետության թշնամի և զոմբի: Ցանկում ընդգրկված մի քանիսը «Իրավունք»-ից հերքում էին պահանջել: Սակայն թերթը հերքման փոխարեն մեկ այլ նյութ տեղադրեց՝ «Ու սրանք դեռ համարձակվում են հերքո՞ւմ պահանջել» վերնագրով՝ շարունակելով վիրավորական արտահայտություններ տեղալ⁵⁹: Նյութի տակ տեղադրված է նաև գեյերին վիրավորող «antiVirus» հաղորդման «Գոմիկների մասին» կոչվող տեսանյութը :

Ցանկում ներառված 16 քաղաքացիներ «Իրավունք Մեդիա» ՍՊԸ-ի և Յովհաննես Գալաշյանի դեմ միասնական դատական հայց էին ներկայացրել՝ իրենց արժանապատվությունն ու պատիվը վիրավորելու համար: Դատարանի վճռի հրապարակումից օրեր առաջ Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսյանը 2014թ. հոկտեմբերի 25-ին մասնակցել է «Իրավունք» թերթի 25-ամյակին նվիրված միջոցառմանը, որի ժամանակ Հայաստանի հանրապետական խմբակցության պատգամավոր, «Իրավունք» թերթի խմբագրական խորհրդի նախագահ Հայկ Բաբուխանյանին Սովսես Խորենացու մեդալ է շնորհել, իսկ Յովհաննես Գալաշյանն ու թերթի տնօրեն Գեղամ Գրիգորյանը Երախտագիտության մեդալով են պարգևատրվել⁶⁰:

Հինգ օր անց՝ 2014թ. հոկտեմբերի 30-ին, Կենտրոն և Նորք - Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանը մերժել է 16 քաղաքացիների հայցը և հայցվորներին պարտավորեցրել 150 հազար դրամ գումար վճարել թերթին՝ փաստաբանական ծառայությունների փոխհատուցման համար, և նույնքան գումար բռնագանձել՝ հօգուտ Յովհաննես Գալաշյանի:

Նույն հոդվածի առիթով «Իրավունք» թերթին առանձին հայցերով դատի են տվել «Նոր սերունդ» հասարակական կազմակերպության աշխատակիցները և Իրանի Իսլամական Հանրապետության քաղաքացի Ռոմիկ Դանիալը:

«Նոր սերունդ» կազմակերպությունը որպես հայցվոր նաև ներգրավված է «Իրավունք» թերթի դեմ մեկ այլ դատական գործում՝ «Երբ համասեռամուլների գրանտածիժ պաշտպանները պետական աջակցություն են ստանում» վերնագրված հոդվածի համար⁶¹:

⁵⁸ Նրանք սպասարկում են միջազգային համասեռամուլ լրբեհնգի շահերը. ազգի թշնամիների սև ցուցակը, <http://goo.gl/ivub1H>, 17.05.2014

⁵⁹ Ու սրանք դեռ համարձակվում են հերքո՞ւմ պահանջել, <http://goo.gl/NNU7WC>, 03.06.2015

⁶⁰ ՀՀ նախագահը ներկա է գտնվել «Իրավունք» թերթի 25-ամյակին նվիրված միջոցառմանը, <http://armenpress.am/arm/news/781479/>, 25.10.2014

⁶¹ Երբ համասեռամուլների գրանտածիժ պաշտպանները պետական աջակցություն են ստանում, <https://ngngo.files.wordpress.com/2014/06/iravunq.jpg>, «Իրավունք» թերթ N62

3. Անձի իրավունքների իրականացումն ապահովելու, ապահով միջավայր ստեղծելու պետության պարտականությունը

Հասարակության չափազանց բացասական վերաբերմունքն ակնառու է ՀՀ Սահմանադրական բարեփոխումների վերաբերյալ հետազոտության մեջ⁶², որն իրականացրել է «Հասարակական հետազոտությունների առաջատար խումբ» (APR Group) ՀԿ-ն՝ «Հայաստանի քաղաքական գործընթացներում քաղաքացիական հասարակության դերի բարձրացում» ծրագրի շրջանակներում: Հարցման համաձայն՝ բնակչության զգալի մեծամասնությունը նոր սահմանադրությունում կցանկանար, որ սեռական փոքրամասնությունների իրավունքները սահմանափակվեին: Սեռական փոքրամասնությունների իրավունքները սահմանափակելուն կողմ է արտահայտվել հարցվածների 88%-ը, ոչինչ չփոխելուն՝ 8%-ը, իսկ ավելի շատ իրավունքներ և արտոնություններ տալուն՝ 1%-ը:

Այդուհանդերձ, որոշ տեղերում հնարավոր է նկատել ԼԳԲՏ մարդկանց նկատմամբ որոշակի հանդուրժողականություն: Հելսինկյան Ասոցիացիայի և Անկախ լրագրողների ցանցի համատեղ իրականացրած «Խոսքի ազատություն. 10 հարց 10 խմբագրի» ծրագրի շրջանակներում լրատվամիջոցների խմբագիրներին հարցրել էին, թե արդյոք նրանք դեմ են հոմոֆոբիային: Հարցմանը մասնակցել են «Epress.am»-ի, «168.am»-ի, «iLur.am»-ի, «1in.am»-ի, «Առավոտ»-ի, «Հայկական ժամանակ»-ի, «Lragir.am»-ի, «Հրապարակ»-ի և «Hetq.am»-ի խմբագիրները⁶³:

Նրանցից 7-ը միանշանակ պատասխանել են, որ դեմ են հոմոֆոբիային: «168.am»-ի խմբագիր Սաթիկ Սեյրանյանն ասել է, որ դա շատ անձնական է, իսկ «Հայկական ժամանակ» թերթի խմբագիր Հայկ Գևորգյանը նշել է, որ անտարբեր է:

Հաղորդաշարին մասնակցելու հրավեր ստացած «tert.am»-ի խմբագիր Սուրեն Խաչատրյանը նախ խնդրել է ծանոթանալ հարցմանը՝ «ղեկավարության» հետ համաձայնեցնելու համար, ծանոթանալուց հետո հրաժարվել է պատասխանել հարցերին:

Պետական պարատից 2014թ. միայն մեկ մարդ է աջակցություն հայտնել ԼԳԲՏ մարդկանց: Հայաստանի Արտաքին գործերի նախարարության միջազգային վարչության պետ Վահրամ Կաթոյանը սեպտեմբերին հրապարակայնորեն աջակցել է հոմոֆոբիայի դեմ ուղղված ՄԱԿ-ի «Ազատ և հավասար» նախաձեռնությանը՝ Ֆեյսբուքում հրապարակելով իր նկարը, որտեղ նրա ձեռքին է «Ո՛չ հոմոֆոբիային. ատելությունն ընտանեկան արժեք չէ» գրությամբ ցուցանակը⁶⁴: Այս դեպքը անարձագանք չի թողել «Իրավունք» թերթը՝ պարզաբանումներ պահանջելով ՀՀ ԱԳՆ-ից⁶⁵:

⁶² Սահմանադրական փոփոխությունների վերաբերյալ հասարակական կարծիքի ուսումնասիրության արդյունքներ, <http://goo.gl/taMJ7k>, էջ 11

⁶³ Խոսքի ազատություն-10 հարց 10 խմբագրի Ֆիլմ 8-րդ, <https://youtu.be/e5aMZ3JqQxU>

⁶⁴ Ո՛չ հոմոֆոբիային. Վահրամ Կաթոյանի միացել է ՄԱԿ-ի նախաձեռնությանը, <http://www.1in.am/1438570.html>, 26.092014

⁶⁵ Պետական պաշտոնյան՝ համասեռամոլության լոբբի՞ստ, <http://goo.gl/jcrPxx>, 28.01.2015

Եզրակացություն

Հանրության կարծիքը ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ շարունակում է չափազանց բացասական մնալ: Այդ կարծիքի ձևավորմանն ու խորացմանը նպաստում են պետական այրերը:

ԼԳԲՏ անձինք, ինչպես նախորդ տարիներում, այնպես էլ 2014 թվականի ընթացքում խտրականության են ենթարկվել կյանքի գրեթե բոլոր ոլորտներում:

Անպատժելիության այս մթնոլորտի ամրապնդմանը մեծապես նպաստում է նաև գործող օրենսդրական դաշտի անկատարությունը, մասնավորապես՝ գործող իրավական նորմերի՝ ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ կիրառելի չճանաչվելու հանգամանքը, ինչպես նաև օրենսդրական այնպիսի կարգավորումների բացակայությունը, ինչպիսիք են՝ անձի սեռական կողմնորոշման և գենդերային ինքնության հիմքով խտրականության արգելքը, անձի սեռական կողմնորոշման և/կամ գենդերային ինքնության հիմքով կատարված հանցագործությունը պատիժը և պատասխանատվությունը ժանրացնող հանգամանք չնախատեսելը, ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ ատելության խոսքի օրենսդրական արգելքի բացակայությունը:

ԼԳԲՏ անձանց դեմ խոսելը պատվաբեր գործ է համարվում ու դիտարկվում է որպես հայրենասիրության չափանիշ, իսկ ովքեր փորձում են պաշտպանել նրանց իրավունքները, նույնպես քիրախավորվում են: ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ բռնությունները, ատելության կոչերը, սպառնալիքները ազգապահպան գաղափարախոսության մասն են կազմում: Դեռևս մեծ է վտանգը Հայաստանում, որպեսզի մարդիկ կարողանան ազատ խոսել իրենց սեռական կողմնորոշման մասին, ու այն բացասաբար չանդրադառնա իրենց ճակատագրի վրա:

Առաջարկություններ

Պետական մարմիններին՝

- ▼ Դադարեցնել պետական մարմինների ներկայացուցիչների կողմից ԼԳԲՏ անձանց վիրավորող, նրանց նկատմամբ ատելությունը և խտրականություն սերմանող հայտարարությունները: Ձեռնարկել համապատասխան միջոցներ պետական մարմինների ներկայացուցիչների կողմից ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ ատելություն, անհանդուրժողականություն սերմանող խոսքը կանխելու, իսկ տեղի ունեցած դեպքերում՝ այդ անձանց պատասխանատվության ենթարկելու առիթով:
- ▼ Ամբողջական, օբյեկտիվ և բազմակողմանի քննություն իրականացնել ԼԳԲՏ անձանց իրավունքների խախտումների առիթով՝ բացառելով քննություն իրականացնող մարմիններում ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ խտրական, կանխակալ վերաբերմունքը և դադարեցնելով ԼԳԲՏ անձանց դիմումների դեպքում գործը ի վնաս տուժողի լուծելու արատավոր պրակտիկան:
- ▼ Ձեռնարկել համապատասխան միջոցներ փակ հաստատություններում ԼԳԲՏ անձանց անվտանգությունն ապահովելու, դաժան և արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը կանխելու, իսկ նման դեպքերում՝ պատշաճ քննություն իրականացնելու համար:
- ▼ Ձեռնարկել համապատասխան միջոցներ պետական մարմիններում ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ խտրական վերաբերմունքը կանխելու համար, այդ թվում՝ ոստիկանության և դատախազության մարմիններում ծառայողների, դատավորների վերապատրաստումների, իրազեկումների և այլ միջոցներով:
- ▼ Ընդունել խտրականությունը կանխարգելող, ինչպես նաև արգելող՝ քաղաքացիական, վարչական և քրեական պատասխանատվություն սահմանող առանձին համապարփակ օրենսդրություն, որը կապահովի խտրականությունից պաշտպանված լինելու անձի իրավունքը նաև սեռական կողմնորոշման և գենդերային ինքնության հիմքով:
- ▼ Վերանայել ատելության խոսքն արգելող ՀՀ օրենսդրությունը, սահմանել «ատելության խոսք» հասկացությունը, պատասխանատվություն սահմանել որոշակի հատկանիշներով օժտված անձանց, ներառյալ ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ ատելություն, անհանդուրժողականություն սերմանող խոսքի արգելքը:
- ▼ Վերանայել ատելության հիմքով հանցագործություններն արգելող ՀՀ օրենսդրությունը, մասնավորապես նախատեսել անձի նկատմամբ սեռական կողմնորոշման և/կամ գենդերային ինքնության հիմքով կատարված հանցագործությունը՝ որպես քրեական պատիժը և պատասխանատվությունը ծանրացնող հանգամանք:
- ▼ Խթանել հանդուրժողականության, հավասարության գաղափարներ պետական մարմինների ծառայողների, մասնավորապես ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավորների, ՀՀ Կառավարության ներկայացուցիչների և պաշտոնատար այլ անձանց շրջանում:
- ▼ Խթանել հանդուրժողականության, հավասարության գաղափարները հասարակությունում, մասնավորապես հրապարակայնորեն հանդես գալ հանդուրժողականություն սերմանող հայտարարություններով՝ ճանաչելով ԼԳԲՏ անձանց հասարակության լիիրավ անդամներ և քաղաքացիներ լինելու փաստը:

Ջանգվածային լրատվության միջոցներին՝

- ▼ Դադարեցնել ԼԳԲՏ անձանց նկատմամբ ատելություն և անհանդուրժողականություն սերմանող հրատարակումները՝ հասարակությանը մատուցելով գրագետ, էթիկապես ընդունելի և ԼԳԲՏ մարդու իրավունքների նկատմամբ հարգանք սերմանող հրատարակումներ:
- ▼ Չշահարկել ԼԳԲՏ անձանց առնչվող ցանկացած թեմա՝ զերծ մնալով հասարակության մեջ անհարկի անհանդուրժողականություն և ատելություն սերմանելուց:

Միջազգային և տարածաշրջանային կազմակերպություններին՝

- ▼ Պատշաճ կերպով վերահսկել Հայաստանի Հանրապետության կողմից ստանձնած ԼԳԲՏ անձանց իրավունքների վերաբերյալ միջազգային պարտավորությունների կատարման գործընթացը:
- ▼ Հանդես գալ պաշտոնական հայտարարություններով՝ ի աջակցումն ՀՀ-ում ԼԳԲՏ անձանց իրավունքների պաշտպանության կարևորության և առաջնայնության:
- ▼ Մարդու իրավունքներին առնչվող իրենց զեկույցներում անդրադառնալ սույն զեկույցում բարձրացված ԼԳԲՏ անձանց իրավունքների խախտումների ձևավորված պրակտիկային:

Լուսանկարների հեղինակներ՝

Անի Թադևոսյան (կազմի վրա)

Մարկոս Զ.Բ. (էջ 2)

Civilnet.am (էջ 8)

Aravot.am (էջ 15)

«Ազատ և հավասար», ՄԱԿ (էջ 16)

«Փեդկ» (էջ 19)

Հանրային տեղեկատվություն և գիտելիքի կարիք ՀԿ

Է-փոստ՝ info@pinkarmenia.org
հեռախոս՝ +374 60 377277

www.pinkarmenia.org